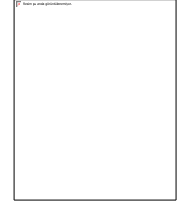

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi : 08.11.2024
Kabul Tarihi : 16.03.2025

 <https://doi.org/10.29029/busbed.1581784>

TÜRKİYE’DE ÖĞRENİM GÖREN SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN OKULLARINDAKİ OKUL YÖNETİCİLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ*

Yahya NASSER¹, Aykar TEKİN BOZKURT²

ÖZ

Bu araştırmada Türkiye’ye göç eden ve geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreci ile ilgili okul yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuştur. Çalışmada yöneticilerin okullarda karşılaştığı zorluklar ve bu zorluklara yönelik geliştirdikleri çözüm stratejilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel bir araştırma olarak tasarlanan çalışmada “görüşme” tekniği kullanılmış ve Gaziantep’te ortaokul kademesindeki devlet okullarında görev yapan 15 okul yöneticisi ile görüşülmüştür. Araştırmada “ölçüt örnekleme” yöntemi benimsenmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış, içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, yöneticiler açısından geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin en önemli uyum probleminin dil öğrenme sürecinde yaşadıkları güçlüklerden kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu güçlüklerin iletişim problemlerine yol açtığı, dolayısıyla okullarda akademik ve sosyal uyum boyutlarında sorunların ortaya çıktığı saptanmıştır. Ayrıca, okullarda eğitimciler ve veliler arasında yaşanan iletişim problemleri de bir diğer önemli zorluk olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreçlerini desteklemek ve iletişim engellerini aşmalarını sağlamak amacıyla eğitimsel kursların düzenlenmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç ve eğitim, okul yöneticisi, öğrenci entegrasyonu, Suriyeli öğrenciler, uyum süreci.

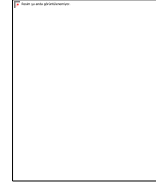
* Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yürüttüğü yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep Eğitim Fakültesi, yahyanaser89@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-3005-4025>

² Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep Eğitim Fakültesi, aykarbozkurt@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1936-2808>

Article Type : Research Article
Date Received : 08.11.2024
Date Accepted : 16.03.2025

 <https://doi.org/10.29029/busbed.1581784>

CHALLENGES AND SOLUTION SUGGESTIONS FACING SCHOOL ADMINISTRATORS IN SCHOOLS WHERE SYRIAN STUDENTS STUDYING IN TÜRKİYE*

Yahya NASSER¹, Aykar TEKİN BOZKURT²

ABSTRACT

This study aims to examine the adaptation process of Syrian students who migrated to Türkiye and are under temporary protection status according to the views of school administrators. The study aims to determine the difficulties encountered by school administrators in this process at schools and the solution strategies they developed for these difficulties. The study was designed as qualitative research, employing the "interview" technique, and involved interviews with 15 school administrators working in public middle schools in Gaziantep. The "criterion sampling" method was utilized in the research. Data were collected through a semi-structured interview form and analyzed using the content analysis method. According to the findings, the primary adaptation problem for Syrian students under temporary protection status, from the administrators' perspective, stems from the challenges they face in the language learning process. These difficulties lead to communication problems, which in turn result in issues in both academic and social integration at schools. Additionally, communication problems between educators and parents were identified as another significant challenge. The study concludes with a recommendation to organize educational courses to support Syrian students in their integration into the Turkish education system and to help them overcome communication barriers.

Keywords: Migration and education, school administrator, student integration, Syrian students, adaptation process.

* This study was produced from the master's thesis conducted by the first author under the supervision of the second author.

¹ Master's Student, Gaziantep University, Institute of Educational Sciences, yahyanaser89@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-3005-4025>

² Assoc. Prof. Dr., Gaziantep University, Gaziantep Faculty of Education, aykarbozkurt@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1936-2808>

1. GİRİŞ

İnsanlığın dünya üzerindeki varlığıyla başlamış olması muhtemel olan göç olgusu; kıtlık, savaş, doğal afet gibi sebeplerle yer değiştirme hareketi olarak tanımlanmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015). Tunus'ta 2010 yılında başlayan ve "Arap Baharı" olarak adlandırılan hareket, 2011'de Suriye'de de iç karışıklıklar çıkmasına neden olmuş, bu nedenle milyonlarca Suriyeli komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Suriye ile 911 kilometre sınırı olan ve açık kapı politikası uygulayan Türkiye, zamanla en fazla mülteci barındıran ülke hâline gelmiş ve ülkeye sığınan Suriyelilerin sayısı üç buçuk milyonu aşmıştır (Koca, 2019). Geçici koruma altındaki bu kişilerin %70'ini kadınlar ve çocuklar oluşturmaktadır (Yüce, 2018). Türkiye özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesine yoğun bir şekilde göç almıştır (Türkkan, 2019). Bu durum, Türkiye'nin uzun vadeli planlar yapmasını ve eğitim, sağlık, hizmet, barınma ve gıda alanlarında uyum politikaları geliştirmesini gerekli kılmıştır. Türkiye, 2011 yılından itibaren Suriyelilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli çalışmalar gerçekleştirmiş, 2013 yılı itibarıyla ise acil müdahale politikalarını uyum politikalarına dönüştürmüştür. Bu süreçte eğitim ve istihdam en çok ihtiyaç duyulan alanlar hâline gelmiştir (Özden, 2021).

Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine uyumu, okullarda uyum politikalarının etkin bir şekilde uygulanmasıyla mümkündür. Bu politikaların başarıyla uygulanması, öğrencilerin diğer arkadaşlarıyla ilişkilerini normalleştirecek ve sosyal davranışlarını olumlu yönde etkileyerek kaygı ve dışlanma gibi olası sosyal sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır. Noyan Kurnaz ve Kesten (2024, s. 557) Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine uyumu ve uyum politikaların etkin uygulanması gerekliliğiyle ilgili olarak "Suriye uyruklu öğrencilerin ve ailelerinin Türkiye'de belli başlı sorunlarla karşılaştıklarını; dil, toplumsal kabul ve eğitim problemleri yaşadıklarını; Türkçe öğrenmek noktasında birtakım zorlukları aşmak durumunda kaldıklarını ve destek almadıkları zamanlarda bu durumun üstesinden gelemediklerini; eğitime erişimleri önünde birtakım bariyerlerin olduğunu ve bu bariyerleri aşmak için iletişim kurdukları bireylerin yardımına ihtiyaç duyduklarını; Türk eğitim sistemine entegre olabilmeleri için yapılan uyum çalışmalarının sayısının ve niteliğinin yetersiz kaldığını" belirtmektedir.

Eğitim, bireylerin sosyal ve duygusal gelişimlerini sağlamaktadır. Eğitim vasıtasıyla göçün çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini azaltmak ve çocukların göç edilen topluma uyumlarını sağlamak mümkündür. Bu tür durumlarda göç alan ülke, kendi sistemi için eğitimi bir uyum aracı olarak kullanarak insanları kendi kriterlerine uygun hâle getirmektedir (Sarı ve Önkal, 2007). Bu tip süreçlerde, okul yöneticilerine önemli görevler düşmektedir. Okul yöneticiliği okulun öğretim programı, öğretmen, öğrenci ve veli gibi temel eğitim öğelerini yöneten ve yönlendiren, bu süreçleri geliştirerek etkin bir biçimde amacına ulaşmasını sağlayan eğitimsel liderliktir. Bu liderlik, okulun eğitim hedeflerine ulaşması için her türlü plan, program, örgütlenme ve yönetim stratejileri yeteneğini icra eden eğitim teşkilatı önderliğidir (Birekul, 2018; Gülbahar, 2014). Okul yöneticisi, bireysel ve mesleki nitelikleriyle okul takımının lideri olarak diğerlerine iyi bir model olmalıdır. Özellikle okulun vizyon, misyon ve amaçlarıyla ilgili hususlarda örnek olmalıdır (Şişman, 2014, s.91). Okul yöneticileri kolaylaştırıcı, öğretici, uzman danışman, kaynak eşgüdümleyici ve destekleyici gibi rolleri üstlenmelidir. Personeline güvenmeli, geleceğe yönelik iyimser bir bakış açısı geliştirmeli ve mevcut kaynaklar ile personelin yaratıcılığından en etkili biçimde yararlanmalıdır (Aydoğan, 2018). Bu çerçevede okul yöneticilerinin, okul yönetimi süreçlerindeki uygulamaları ile okulların başarılarında kritik bir rol oynadıklarını söylemek mümkündür. Bu nedenle bu çalışmada Suriyeli öğrencilerin öğrenim gördüğü okullardaki yöneticilerin tecrübelerine başvurulmak istenmiş, tespitlerden hareketle öğrenme süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik öneriler sıralanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreci ele alınmıştır. Okul yönetimi süreci bağlamında, Suriyeli öğrencilerin eğitim aldığı okullarda görev yapan yöneticilerin görüşleri incelenmiştir. Çalışmada, öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik geliştirilen çözümler araştırılmıştır.

Bu amaç çerçevesinde geliştirilen araştırma soruları şu şekildedir:

- 1- Okul yöneticilerinin okullarında Suriyeli öğrencilerin bulunması nedeniyle eğitim faaliyetleri konusunda yaşadıkları zorluklar nelerdir?
- 2- Okul yöneticilerinin okullarında Suriyeli öğrencilerin bulunması nedeniyle okul yönetimi bağlamında yaşadıkları zorluklar nelerdir?
- 3- Okul yöneticilerinin okullarında karşılaştıkları zorluklarla ilgili ürettikleri çözümler nelerdir?
- 4- Okullarda karşılaşılan zorlukların giderilmesi sürecinde yapılması gerekenlere yönelik okul yöneticilerinin önerileri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Gaziantep, en fazla göç alan şehirlerden biridir. Bu bakımdan şehirdeki Suriyeli öğrenci sayısı da oldukça fazladır. Bölgedeki öğrencilerin eğitim hayatlarını anlamlandırmak, sorunlarını tespit etmek ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yapılan çalışmalar, Suriyelilerin sosyal uyumlarını geliştirmede önem arz etmektedir. Bu alandaki mevcut çalışmalar incelendiğinde, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecine entegrasyonu, karşılaştıkları akademik ve sosyal zorluklar, dil engeli, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunlar gibi çeşitli konuların ele alındığı görülmektedir (bk. Çangal, 2020; Çangal, 2022; Külekçi Akyavuz vd., 2020; Tanrıkulu, 2017; Yüce, 2018). Ancak, mevcut araştırmalar genellikle genel eğitim politikaları ve dil bariyerine odaklanırken bölgesel düzeyde, özellikle Gaziantep gibi yoğun göç alan şehirlerde okul yöneticilerinin karşılaştığı yönetsel zorluklar ve uygulanan politikaların etkinliği üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, mevcut çalışmanın katkısı, Gaziantep’teki Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine uyum sürecini yönetim perspektifinden ele alarak okul yöneticilerinin deneyimlerine dayalı bir analiz sunmasıdır. Çalışmanın, eğitim yönetimi alan yazınına uyum politikalarının sahadaki yansımalarını değerlendirme noktasında önemli bir katkı sunacağı ve gelecekteki politika geliştirme süreçlerine yön verebileceği düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması tasarımı kullanılmıştır. Durum çalışması, belirli bir olguyu, süreci veya fenomeni derinlemesine inceleme olanağı sunarak, bağlamsal ve bütüncül bir anlayış geliştirmeyi amaçlar (Yin, 2014). Durum çalışması yöntemi, özellikle bir olgunun kendi bağlamı içinde detaylı bir şekilde analiz edilmesi gerektiğinde etkili bir yaklaşımdır. Bu araştırmada ele alınan konu, belirli bir bağlam içinde detaylı bir şekilde analiz edilmesi gereken bir yapıya sahip olduğu için durum çalışması yöntemi uygun bir yöntem olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca, durum çalışması yöntemi, araştırmacının araştırma nesnesini kendi doğal ortamında incelemesine ve olguya ilişkin derinlemesine bilgi edinmesine olanak tanır (Stake, 1995). Bu nedenle, bağlamın ve olgunun bütüncül bir şekilde ele alınmasını gerektiren bu çalışmada durum çalışması yöntemi tercih edilmiştir.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma grubunun seçiminde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden birisi olan “ölçüt örnekleme” kullanılmıştır. Amaçlı örneklemede örneği oluşturan birimler, araştırmacının kendi düşüncesine göre grubun her yerinden seçilebilir. Seçim aşamasında, araştırmanın amacına uygun ve grubu en iyi şekilde temsil edecek birimler çalışmaya dâhil edilir (İşçil, 1973, s. 300-301). Suriyelilerin göç tercihleri dikkate alındığında çok fazla Suriyeli barındırdığı için Gaziantep şehrinin çalışmayı en iyi şekilde temsil edeceği düşünülmüş, Gaziantep ili merkez ilçelerindeki ilk ve ortaokul düzeyinde hizmet veren devlet okullarında görev yapan on beş yönetici çalışma grubunu oluşturmuştur.

Ölçüt örnekleme göre bir araştırmada gözlem birimleri, belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda, örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk vd., 2016, s. 92). Bu araştırmada çalışma grubunun seçimi için belirlenen ölçüt; “Suriyeli öğrencisi bulunan, örgün ve gündüz eğitim veren, ilk veya ortaokul düzeyindeki bir devlet okulunda en az 5 yıl okul yöneticisi olarak görev yapmak”tır.

Aşağıdaki tabloda çalışma grubuna ilişkin demografik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma grubuna ait demografik bilgiler

Sıra No	Katılımcı Kodu	Katılımcının Görevi	Yöneticilik Kıdem Yılı	Eğitim Düzeyi	Cinsiyet
Görüşme 1	M 1	İlkokul Müdürü	11	Y. Lisans	E
Görüşme 2	M 2	Ortaokul Müdürü	19	Y. Lisans	E
Görüşme 3	M 3	İlkokul Müdürü	26	Y. Lisans	E
Görüşme 4	M 4	Ortaokul Müdürü	5	Lisans	E
Görüşme 5	M 5	Ortaokul Müdürü	5	Y. Lisans	E
Görüşme 6	M 6	Ortaokul Müdürü	5	Y. Lisans	E
Görüşme 7	M 7	Ortaokul Müdürü	9	Lisans	E
Görüşme 8	M 8	İlkokul Müdürü	10	Y. Lisans	E

Görüşme 9	M 9	İlkokul Müdürü	33	Lisans	E
Görüşme 10	M 10	Ortaokul Müdürü	5	Lisans	E
Görüşme 11	M 11	Ortaokul Müdürü	10	Y. Lisans	E
Görüşme 12	M 12	İlkokul Müdürü	13	Lisans	E
Görüşme 13	M 13	İlkokul Müdürü	22	Lisans	E
Görüşme 14	M 14	İlkokul Müdürü	12	Y. Lisans	E
Görüşme 15	M 15	Ortaokul Müdürü	9	Y. Lisans	E

Tablo 1’de görüldüğü üzere, araştırmaya on beş okul yöneticisi (n=15) dâhil olmuştur. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler “görüşme 1, görüşme 2, ...” şeklinde, katılımcılar ise “M1, M2, ...” şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların 7’si ilkokulda, 8’i ise ortaokulda müdür olarak çalışmaktadır.

Katılımcıların mesleki tecrübeleri farklılık göstermektedir. Katılımcıların 4’ü 5 yıl, 2’si 9 yıl ve 2’si 10 yıllık tecrübeye sahiptir. Diğer katılımcılar ise sırasıyla 11, 12, 13, 19, 22, 26 ve 33 yıllık tecrübeye sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo eğitim düzeyleri açısından incelendiğinde katılımcıların 6’sının lisans ve 9’unun yüksek lisans mezunu olduğu, doktora mezunu okul yöneticisinin bulunmadığı görülmüştür.

Son olarak tablo cinsiyet açısından değerlendirildiğinde katılımcıların tamamının erkek olduğu, araştırmaya kadın okul yöneticilerinin katılmadığı belirlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması tasarımı kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde “görüşme tekniği” tercih edilmiştir. Görüşme; belirli bir konu veya bir durum hakkında derinlemesine bilgi edinmeyi sağlayan, en az iki kişi arasında gerçekleşen ve araştırma soruları çerçevesinde katılımcılardan veri toplanmasına izin veren tekniktir. Görüşmelerde, yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Bu formlar, araştırma problemini tüm boyutlarıyla ele almayı hedeflemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Literatür taraması sonucunda hazırlanan görüşme formu, geçerliliği artırmak amacıyla uzman görüşüne sunulmuş ve alınan geri bildirimler doğrultusunda son hâline getirilmiştir.

Görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların kişisel bilgileri, ikinci bölümde çalıştıkları kurumla ilgili sorular yer almıştır. Üçüncü bölüm ise yöneticilerin karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklara yönelik geliştirdikleri çözüm önerilerini belirlemeye yönelik 14 soruyu içermektedir. Ayrıca, görüşme sırasında yöneticilerin verdiği cevaplara göre on adet ek soru da formlara dâhil edilmiştir.

Görüşmeden önce katılımcılara araştırmanın amacı ve detayları hakkında bilgi verilmiş, daha sonra araştırma soruları kendilerine yöneltilmiştir. Ayrıca, ses kayıtlarının alınması için gerekli izinlerin alındığı ve katılımcıların kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı vurgulanmıştır. Görüşmelerde elde edilen verilerin özel bir kodlama ile işleneceği ve araştırma sorularının iki gönüllü katılımcı tarafından önceden gözden geçirildiği ifade edilmiştir. 2021-2022 eğitim-öğretim yılı ikinci dönemi yılsonunda uygulamaya başlanan araştırma kapsamında okul yöneticileriyle gerçekleştirilen görüşmeler yaklaşık iki ay sürmüştür. Toplanan verilerin yapılandırılması, araştırmaya ait bulguların organize edilip analiz edilmesi ise 3 ay sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen ses kayıtları ve araştırmacıların tuttuğu notlar elektronik ortamda yazıya aktarılmıştır. Verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi sürecinde, veriler kodlanmış, kodlar ve kategoriler oluşturularak aralarındaki ilişkiler belirlenmiştir. Bu süreçte, araştırma soruları doğrultusunda alt boyutlar ve temalar ortaya çıkarılmış, veriler detaylı bir şekilde analiz edilip yorumlanmıştır.

Bilimsel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik, araştırma sonuçlarının doğruluğunu, tutarlılığını ve tarafsızlığını sağlamaya yönelik temel ölçütlerdir. Nicel araştırmalarda veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenilirliği test edilirken, nitel araştırmalarda bu kavramlar farklı bir bakış açısıyla ele alınır. Geçerlik, araştırmanın ölçmek istediği olguyu doğru bir şekilde yansıtmasıyla ilgilidir ve verilerin katılımcılarla teyit edilmesi iç geçerliliği artıran bir strateji olarak görülür. Güvenirlik ise, araştırmanın tekrarlanabilir ve tutarlı sonuçlar üretme kapasitesidir. Bu çalışmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla iç geçerlik (inandırıcılık), dış geçerlik (aktarılabirlik), iç güvenilirlik (tutarlılık) ve dış güvenilirlik (tekrar edilebilirlik) kriterleri dikkate alınmış ve araştırma etik çerçevede yürütülerek güvenilir sonuçlara ulaşılması hedeflenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Okul Yöneticilerinin Eğitim Faaliyetleriyle İlgili Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Bulgular

Araştırmının ilk problem sorusu kapsamında, Suriyeli öğrencilerin eğitim gördüğü okullardaki yöneticilere, öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar sorulmuştur. Bu doğrultuda, öğretmenlerin öğretim süreci ve motivasyonu, okulun fiziksel mekân kullanımı, okul kültürü ve iklimi ile velilerle iletişim süreçleri gibi çeşitli boyutlarda yaşanan sorunlar incelenmiştir. Yanıtlardan elde edilen nitel analiz sonuçları, sorunlar için “Kategoriler” başlığı altında sınıflandırılmıştır. Bu kategorilere ilişkin tematik yansımalar ise “Temalar” başlığı altında gruplandırılarak tablo şeklinde sunulmuştur.

Tablo 2.

Okul Yöneticilerinin Eğitim Sürecinde Karşılaştığı Zorluklar

Ana Tema	Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Okul Yöneticilerinin Eğitim Sürecinde Karşılaştığı Zorluklar	Dil problemi	Dil öğrenme ve iletişim kurma zorlukları	Dil problemi	15
			Öğrenci iletişim problemi	11
			Veli iletişim problemi	12
	Bireysel uyum problemleri	Kişisel, sosyal, akademik bütünleşme zorlukları	Akademik uyum problemi	14
			Sosyal uyum (etkileşim) problemi	11
	Motivasyon sorunu	Sınıflarda güdülenme zorlukları	Öğretmen motivasyonu ile ilgili problemler	11
	Süreç yönetimi problemi	Sınıf yönetimi zorlukları	Kalabalık sınıf problemi	9
			Planlama, uygulama, değerlendirme problemi	9
	Okul kültürüne uyum problemi	Psikolojik, sosyal, davranışsal bütünleşme zorlukları	Okul kültürü ve iklimiyle ilgili problemler	6
			Okulda inançlar, değerler ve tutumlarla ilgili problemler	6

Tablo 2’ye göre, okul yöneticilerinin yanıtları doğrultusunda, Suriyeli öğrencilerin eğitim ve öğretim süreçlerindeki uyum aşamasında karşılaştıkları en büyük sorun “dil problemi” (f=15) olarak belirlenmiştir. Bu sorunu sırasıyla “bireysel uyum problemleri, motivasyon sorunu, süreç yönetimi problemi ve okul kültürüne uyum problemi” temaları takip etmektedir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin birinci alt problemle ilgili olarak beş farklı tema ve kategori kapsamında on farklı kod altında görüşleri tespit edilmiştir. Okul yöneticilerinin karşılaştıkları zorlukları daha ayrıntılı bir şekilde sunabilmek için, tespit edilen kodlara ilişkin bulgular, aşağıda yöneticilerin doğrudan alıntlarıyla birlikte verilmiştir.

Dil problemi: Okul yöneticileri, Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sisteminde Türkçe öğrenme, konuşma ve yazmada zorlandıklarını, dil problemi nedeniyle ödev ve etkinliklerde geç kaldıklarını belirtmektedir. Ayrıca, ailelerin Türkçeyi iyi bilmemesi, öğrencilerin dili yeterince geliştirememesine neden olmaktadır.

Öğrenci iletişim problemi: Bir okul yöneticisi (M1), Suriyeli öğrencilerin başlangıçta dil problemi yaşadıklarını ancak zamanla bu sorunu aştıklarını belirtmiştir. UNICEF desteği ve MEB yardımıyla okullarda tercümanlar görev yapmaktadır. M4 kodlu yönetici ise, Suriyeli öğrencilerin Türkçeyi iyi konuşamamaları nedeniyle müfredatı anlamadıklarını ve bu durumun öğrencilerin geri kalmasına neden olduğunu belirtmiştir.

Veli iletişim problemi: Bir okul yöneticisi (M6), Türkçe bilmeyen velilerle iletişim kurmakta sorunlar yaşandığını, bu durumun çocukların akademik başarısını olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. M2 kodlu yönetici ise tercüman aracılığıyla bile velilere ulaşmanın zor olabildiğini belirtmiştir.

Akademik uyum problemi: Suriyeli öğrencilerin dil sorunu, akademik başarılarını olumsuz etkileyerek akademik uyum problemlerine yol açabilmektedir. Özellikle Türkçe, sosyal bilgiler, coğrafya, tarih ve din kültürü gibi sözel içerikli derslerde dil eksikliği, dersin içeriğini anlamada zorluklara neden olmaktadır. Bu durum, öğrencilerin akademik başarısızlık ve uyumsuzluk geliştirmesine yol açmaktadır. Bir okul yöneticisi (M2), akademik olarak sınıfın gerisinde kalan öğrencilerin zaman zaman disiplin sorunlarına neden olabildiğini ifade etmiştir.

Sosyal uyum (etkileşim) problemi: Bir okul yöneticisi (M13), öğrencilerin akademik başarısızlık nedeniyle kendi aralarında şiddet içerikli oyunlar oynadıklarını ve bunun “bir şey öğrenemiyorum.” düşüncesinden kaynaklandığını düşünmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin de sınıfa yeni gelen bu öğrencileri benimsemekte zorlanabildiğini belirtmiştir.

Öğretmen motivasyonu ile ilgili problemler: Bir okul yöneticisi (M4), öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere karşı genel olarak olumlu bir tavır sergilediklerini ancak dil probleminin önemli bir sorun kaynağı olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler, Suriyeli öğrencilerin bir şeyler öğrenmesi için çaba göstermektedir, ancak dil problemi nedeniyle öğrenciler derslerden sıkılabilir ve başarısız olabilirler. Bu durum, öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Öğretmen, verdiği emeğin karşılığını alamadığı için şevkini kaybetmekte ve umutsuzluğa kapılabilmektedir.

Kalabalık sınıf problemi: Suriyeli öğrencilerin okullara kayıt olmasıyla birlikte sınıflarda yoğunluk artmış ve bu durum sınıf yönetimi zorluklarına yol açmıştır. M7 kodlu yönetici, kalabalık sınıflarda yaş ve kültür farklılıklarından dolayı çatışmaların arttığını ifade etmiştir. Çözüm olarak, Suriyeli ve Türk öğrencilerin Türk örf ve adetlerine uygun şekilde bir arada yaşamalarını sağlayacak ve destekleyecek etkinlikler düzenlenmiştir. Sınıflarda öğrenci sayısının artmasının, eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir.

Planlama, uygulama, değerlendirme problemi: Eğitim-öğretim sürecinde planlamaya tam olarak uyulamaması neticesinde müfredatın yetiştirilmesi, eğitimin hedeflerine ulaşmaması gibi bazı sorunların yaşanabildiği belirlenmiştir. Bir okul yöneticisi (M2), Suriyeli öğrencilerin okul yönetiminde planlamaya yönelik sorunlara neden olabildiğini, çünkü eğitim yılı başında kaç Suriyeli öğrencinin okula kayıt olacağını tam olarak bilmediklerini belirtmiştir. Yerli öğrencilerde ise kayıt olacak kişi sayısının önceden bilindiğini ve bu sayede daha iyi plan yapma imkânlarının olduğunu ifade etmiştir.

Okul kültürü ve iklimi ile ilgili problemler: Bir okul yöneticisi (M1), okulun kendi kültür, değer ve normlarının olduğunu, bu değerleri oluştururken Türk ve Suriyeli öğrencilerin kültürlerini sentezleyerek kültürel zenginlikler yaratmaya çalıştıklarını belirtmiştir.

Okulda inançlar, değerler ve tutumlar ile ilgili problemler: Bir okul yöneticisi (M13), kültürel farklılıkların bazen okul yönetimine olumsuz yansıdığını belirtmiş, Suriyeli öğrencileri kendi öğrencileri gibi kabul ederek ortaya çıkan sorunları çözmeye gayret ettiklerini ifade etmiştir. M6 kodlu yönetici, okulun toplantı salonunda okulun değerleri hakkında Suriyeli öğrencileri bilgilendirdiklerini, toplumun hassasiyetlerini ifade ettiklerini ve bu toplantılarda özellikle rehber öğretmenlerden destek aldıklarını belirtmiştir.

3.2. Okul Yöneticilerinin Okul Yönetimi Bağlamında Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci sorusunda okul yöneticilerine; okul yönetimi bağlamında planlama, örgütlenme, iletişim, karar verme, koordinasyon, etki etme ve değerlendirme süreçleriyle ilgili karşılaştıkları zorluklar sorulmuştur. Elde edilen bulgular karar alma ve iletişim, planlama, örgütlenme, koordinasyon, etki etme (liderlik) ve değerlendirme temaları altında toplanmıştır. Soruya ait ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 3.

Okul Yöneticilerinin Okul Yönetimi Sürecinde Karşılaştığı Zorluklar

Ana Tema	Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Okul Yöneticilerinin Okul Yönetimi Sürecinde Karşılaştığı Zorluklar	Karar alma ve iletişim	Eğitim süreçlerindeki dil zorluğu	Suriyeli öğrencilerin dil ve iletişim problemlerinden kaynaklı müfredatın yetiştirilmesi	7
			Velilerle yaşanan iletişim problemlerinden kaynaklı zorluklar	7
	Planlama	Sınıf yönetimindeki güçlükler	Kalabalık sınıflardan kaynaklı zorluklar	7
		Eğitimin planlamasındaki güçlükler	Suriyeli öğrencilerin dil, kültür ve eğitim farklılıklarından kaynaklı planlamada yaşanan zorluklar	5
			Kayıt sürecinde yaşanan güçlüklerin planlama sürecine etkileri	1
			Suriyeli velilerin eğitime bakış açılarıyla ilgili yaşanan güçlükler	1
	Örgütlenme	Okul-veli dayanışma güçlükleri		

Koordinasyon	Öğrencileri koordine etme süreçlerindeki güçlükler	Mülteci öğrencilerin uyum problemlerinden dolayı yaşanan zorluklar	2
Etki etme (liderlik)	Eğitim yöneticiliğinin önündeki güçlükler	Suriyeli öğrencilerin devamsızlık yapmalarından doğan güçlükler	1
Değerlendirme	Ölçme değerlendirme süreçlerinde yaşanan güçlükler	Liderlik yapmanın zorluklarına bağlı güçlükler	3
		Suriyeli öğrencilerin dil yetkinliklerinin (okuma, yazma) düşük olması nedeniyle değerlendirme sürecinde yaşanan güçlükler	1

Araştırmaya katılan okul yöneticileri, ikinci alt problem bağlamında altı farklı tema ve on farklı kod altında görüş bildirmiştir. Katılımcıların, okul yönetimi süreçlerinde en çok “karar verme ve iletişim” (f=14) ile “planlama” (f=13) süreçlerinde zorlandıkları görülmüştür. Bunu sırasıyla “örgütlenme, koordinasyon, etki etme (liderlik) ve değerlendirme” temaları takip etmektedir. Katılımcıların okul yönetimi sürecinde karşılaştıkları zorluklarla ilgili görüşleri şu şekildedir:

Dil ve iletişim probleminden kaynaklı müfredatın yetişememesi: M3 kodlu okul yöneticisi, Suriyeli öğrencilerin dil bilmemesinin öğretim planlamasını zorlaştırdığını belirtmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin aynı konuyu defalarca tekrar etmek zorunda kaldığını ve bu durumun ders planlarını aksattığını bildirmiştir.

Velilerle yaşanan iletişim probleminden kaynaklı zorluklar: Bir okul yöneticisi (M13); Suriyeli velilerin Türkçeyi iyi bilmemelerinin sağlıklı bir iletişim kurulmasını engellediğini ifade etmiştir.

Kalabalık sınıflardan kaynaklı zorluklar: M15 kodlu okul yöneticisi, uyum sürecinin kolay olmadığını, yönetici ve öğretmenlerin iş yüklerinin arttığını ifade etmiştir. Göç öncesi dönemde 5-10 öğrencinin devamsızlık sorunlarıyla uğraşırken şimdi 250 öğrencinin devamsızlığı ile uğraştıklarını, çocukların okula devam etmesini sağlamanın ve süreci takip etmenin zorlaştığını vurgulamıştır.

Suriyeli öğrencilerin dil, kültür ve eğitim farklılıklarından kaynaklı planlamada yaşanan zorluklar: Bir okul yöneticisi (M5), öğrencilerin hassas durumlarını göz önünde bulundurarak karar verme süreçlerini yönettiklerini ve planlama aşamasında öğrencilerin dil ve kültür farklılıklarına dikkat ettiklerini belirtmiştir.

Kayıt sürecinde yaşanan güçlüklerin planlama sürecine etkileri: Bir okul yöneticisi (M10), öğrencilerle yapılan görüşmelerde iletişim sorunları yaşandığını ve değerlendirme aşamasında Arapça konuşup yazan öğrencilerin derslerini değerlendirmede okulun branş öğretmenlerinin güçlük yaşadığını ifade etmiştir.

Suriyeli velilerin eğitime bakış açılarıyla ilgili yaşanan güçlükler: M2 kodlu okul yöneticisi, bazı Suriyeli öğrencilerin ailelerinin bir kısmının burada, bir kısmının ise Suriye’de olduğunu, bu durumun öğrencilerde uyum sorunlarına yol açtığını belirtmiştir.

Mülteci öğrencilerin uyum problemlerinden dolayı yaşanan zorluklar: M5 kodlu okul yöneticisi, öğrencilerin birbirlerini tam olarak anlayamamalarından kaynaklanan iletişim engellerinin özellikle sınıflarda disiplin sorunlarına dönüşebildiğini belirtmiştir.

Suriyeli öğrencilerin devamsızlık yapmalarından doğan güçlükler: Devamsızlık, uyum sürecine etki eden önemli faktörlerden biridir. Öğrenciler çeşitli gerekçelerle devamsızlık yapabilmektedir. M15 kodlu okul yöneticisi, devam sorunu olan öğrencilerin bu sorunlarını çözemedikleri durumlarda sınıf tekrarı yaptıklarını belirtmiştir.

Liderlik yapmanın zorluklarına bağlı güçlükler: M6 kodlu okul yöneticisi, değişen şartlar nedeniyle dönem dönem yeni kararlar almak zorunda kaldıklarını ve bu durumun karar verme süreçlerini etkilediğini belirtmiştir. Yönetici, bu durumu bir gemiyi dalgalı ve fırtınalı bir denizde sahile ulaştırmak ile benzeştirmiş ve sorunların çözüm kaynağı olarak kendilerinin görülmesi gerektiğini, okulun yönetiminden sorumlu oldukları için tüm paydaşları (öğrenciler, öğretmenler ve veliler) idare etmek ve sorunları çözmek zorunda olduklarını vurgulamıştır. Bu süreçlerin yorucu olduğunu da dile getirmiştir.

Suriyeli öğrencilerin dil yetkinliklerinin (okuma, yazma) düşük olması nedeniyle değerlendirme sürecinde yaşanan güçlükler: Bir okul yöneticisi (M13), öğretmenlerin değerlendirmeyi istenen düzeyde yapamadığını çünkü Suriyeli öğrencilerin okuma-yazma yetkinliklerinin oldukça düşük olduğunu belirtmiştir.

3.3. Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Zorluklara Ürettikleri Çözümler İle İlgili Bulgular

Okul yöneticilerine sorulan üçüncü soruda, “Okullarda karşılaşılan zorlukların çözümü için neler yaptıkları” hakkında veriler toplanmıştır. Okul yöneticilerinin okullarında karşılaştıkları zorluklara ürettikleri çözümler ile ilgili bulgular aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 4.

Okul Yöneticilerinin Zorluklara Yönelik Ürettiği Çözümler

Ana Tema	Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Okul Yöneticilerinin Zorluklara Yönelik Ürettiği Çözümler	Uyum süreçlerinin teorik ve pratik alt yapılarını hazırlama	Yönetici ve öğretmen eğitimiyle çözüm stratejileri	Yönetici ve öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılması	15
		Dış kurumlar yardımıyla çözüm stratejileri	Okul dışı derneklerden ve üniversitelerden destek alma	2
		Eğitsel kaynaştırma ve rehberlik faaliyetleriyle çözüm stratejileri	Sınıf ve rehberlik etkinliklerini aktif olarak işe koşma	9
	Eğitsel ve sosyal uyum süreç çalışmaları	Rehberlik aktiviteleri, konsültasyon, müşavirlik hizmetleriyle çözüm stratejileri	Suriyeli öğrencilere sportif, sosyal ve eğitsel etkinliklerde aktif kılma	9
			Okul yöneticisi, öğretmen, rehber öğretmen ve Suriyeli veli ile iş birliği sağlama	9
		Oturma düzeni ve koordinasyon yöntemiyle çözüm stratejileri	Okul yöneticisi ve öğretmen iş birliğiyle veli ziyaretleri gerçekleştirme	6
			Türk ve Suriyeli öğrencilere karma sınıflarda, dengeli şekilde yer verme	4
			MEB destekleriyle çözüm stratejileri	3
		Eğitsel oryantasyon yöntemiyle çözüm stratejileri	MEB ve okul yönetimi işbirliği ile sorunları çözme	3
			Uyum kursları düzenleme	3
Okul Yöneticilerinin Zorluklara Yönelik Ürettiği Çözümler	Dil ve sosyal uyum çalışmaları	Çeviri ve benzeri teknik iletişimlerle çözüm stratejileri	PIKTES uygulamalarından süreçte yararlanma	2
			Öğretmenler, gönüllü Suriyeli personel ya da cep telefonları ile tercüme ile iletişim kurma	4

Tablo 4’e göre, okul yöneticilerinin karşılaştıkları zorluklara yönelik ürettikleri çözümler üç temada toplanmaktadır. Bu temalar “uyum süreçlerinin teorik ve pratik alt yapılarını hazırlama”, “eğitsel ve sosyal uyum süreç çalışmaları” ve “dil ve sosyal uyum çalışmaları” şeklinde sıralanmaktadır. Elde edilen bulgular bu temalar içerisindeki sekiz kategori ve on bir kod altında toplanmaktadır.

Okul yöneticileri ve öğretmenler, Suriyeli öğrencilerin okullarda karşılaştıkları zorlukları çözmek için görev yaptıkları okullarda çeşitli stratejiler uygulamaktadır. Bu stratejiler arasında en çok yönetici ve öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılması; sınıf ve rehberlik etkinliklerinin aktif kullanımı; sportif, sosyal ve eğitsel etkinliklerde Suriyeli öğrencilerin aktif katılımının artırılması gibi stratejiler kullanılmaktadır. Ayrıca okul yöneticisi, öğretmen, rehber öğretmen ve Suriyeli veliler arasında iş birliğini artırmak için veli ziyaretleri gerçekleştirilmektedir. Türk ve Suriyeli öğrencilerin sınıflara karma ve dengeli bir şekilde yerleştirilmesine özen gösterilmektedir. İletişim kurma aşamasında öğretmen ve ailelere gönüllü Suriyeli tercümanlar yardım etmekte ya da tercüme için cep telefonları kullanılmaktadır. MEB ve okul yönetimi iş birliğiyle sorunlar çözülmeye çalışılmakta, Suriyeli öğrencilere uyum kursları düzenlenmektedir. Süreçte PIKTES uygulamalarından yararlanılmakta, okul dışı dernekler ile üniversitelerden destek alınmaktadır. Bu kapsamlı yaklaşım, Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları azaltmayı amaçlayan uygulamalardan bazılarıdır.

Aşağıda karşılaşılan zorlukların çözümlerine yönelik bazı okul yöneticisi görüşlerine yer verilmiştir:

“PIKTES projesi ile Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumlarının sağlanması sürecinde öğretmen ve yöneticilerin yetkinliklerini geliştirecek bir hafta süren eğitim seminerine katılım sağlanmıştır” (M8).

“Türkçesi iyi olmayan Suriyeli öğrencileri, dili öğrenebilsinler diye Türkçeyi iyi bilen Suriyeli öğrencilerle ya da Türk öğrencilerle birlikte karma şekilde oturtuyoruz. Çocuğun kendisini mutlu hissetmesi için okulun bütün imkânlarını kullanıyoruz” (M4).

“Hem Türk hem de Suriyeli öğrenciler için rehberlik çalışmaları yapıyoruz. Bizim öğrencilere hoşgörülü olmamız ve onların duygularını hissetmemiz gerektiğini rehberlik etkinlikleriyle çocuklara aşılama çalışıyoruz. Okul içerisinde öğretmen, rehber öğretmen ve velilerin katılımıyla rehberlik etkinlikleri düzenliyoruz” (M7).

3.4. Okul Yöneticilerinin Önerilerine İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerine son olarak “Okullarda karşılaşılan zorlukların giderilmesi sürecinde yapılması gerekenler hakkında neler önerirsiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulguların tematik tablosu aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 5.

Okul Yöneticilerinin Çözüm Önerileri

Ana Tema	Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Okul Yöneticilerinin Çözüm Önerileri	Eğitim süreçlerinin yönetimine dair öneriler	Eğitim ile bütünleşme önerileri	Suriyeli öğrencilerin okul ve sınıflara homojen ve dengeli dağıtılması	9
		Algıları değiştirmeye yönelik sosyal eğitsel etkinlikler	Suriyeli ailelerin eğitime karşı bilinçlenmesini sağlayacak etkinlikler düzenlenmesi	5
			Suriyeli veliler için Türkçe dil kurslarının düzenlenmesi	4
		Kişisel, sosyal, akademik bütünleşme zorlukları	Rehberlik faaliyetleri daha aktif olarak işe koşulması	4
	Sosyal ve duygusal bütünleşmeye dair öneriler		Suriyeli öğrencilere dil hazırlık kurslarının düzenlenmesi	3
		Sosyal ve kültürel yakınsak alanlar yaratma	Ailelerin birbirlerine yönelik algılarının değişmesi ve iyileşmesi için etkinlikler düzenlenmesi	3
	Okul yönetimi süreçlerine dair öneriler	Profesyonel çözüm destekleri	MEB’in okullara desteği ve MEB-okul etkileşimi artırılması	2
		Eğitimi değerlendirmede uygun koşullar yaratma	Türk ve Suriyeli öğrencilerin akademik değerlendirmelerine dayalı sınıf düzenlenmesi	2

Tablo 5’e göre, okul yöneticileri karşılaştıkları zorlukların çözümüne yönelik üç ana tema altında çeşitli öneriler sunmuştur. Bu öneriler arasında, “Eğitim ile bütünleşme önerileri” kategorisinde yer alan Suriyeli öğrencilerin okullara ve sınıflara homojen ve dengeli dağıtılması öne çıkmaktadır. Ayrıca, Suriyeli ailelerin eğitime yönelik bilinçlenmesini sağlamak için etkinlikler düzenlenmesi ve velilere Türkçe dil kursları sunulması önerilmiştir. Rehberlik faaliyetlerinin daha aktif hale getirilmesi, Suriyeli öğrencilere dil hazırlık kursları düzenlenmesi ve okullardaki iletişim süreçlerinin iyileştirilmesi de önemli çözüm önerileri arasında yer almaktadır.

Tablo 5’te sosyal ve duygusal bütünleşme ile okul yönetimi süreçlerine yönelik öneriler de yer almaktadır. Eğitimi planlama konusunda bir okul yöneticisi (M15), bir okuldaki Suriyeli öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranının %20 olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu oranın sağlanmasıyla öğrencilerin kaynaşmasının ve motivasyonlarının artırılmasının kolaylaşacağını, %20’yi aşan durumlarda ise taşınmalı eğitime geçilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, profesyonel çözüm destekleri konusunda bir diğer okul yöneticisi (M8), Suriyeli öğrencilerle ilgili çalışmaların il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü şubeleriyle koordineli şekilde yürütüldüğünü ifade etmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma, Türkiye’deki ilk ve ortaokullarda öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaşılan zorlukları ve bu zorluklara yönelik çözüm önerilerini okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda incelemiştir. Okul yöneticilerinin ifadelerine göre, Suriyeli öğrencilerin uyum sürecinde en büyük sorun Türkçeyi öğrenme aşamasında yaşanmaktadır. Dil sorunu, iletişim ve uyum problemlerine yol açarak öğrencilerin hem akademik hem de sosyal açıdan zorluk yaşamasına neden olmaktadır. Araştırma bulgularına göre dil problemi yalnızca öğrencileri değil, velileri de etkilemektedir. Suriyeli öğrenci velileri, eğitim sürecinde eğitimcilerle iletişim kurarken dil engeliyle karşılaşabilmektedir. Türkçe ve Arapça arasındaki dil yapısı farklılıkları, öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle sözel içerikli derslerde dil yetersizliği,

öğrencilerin zorlanmasına yol açmaktadır. Kavacık vd. (2023, s. 5062) da Suriyeli öğrencilerin okula uyum sürecinde en büyük sorunun dil bariyeri olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin Türkçeyi yeterince bilmemesi, akademik başarılarını olumsuz etkilemekte, sosyal ilişkilerini sınırlamakta ve devamsızlığa yol açmaktadır. Ayrıca, çalışmada bazı öğrencilerin asimilasyon endişesiyle dili öğrenmeye direnç gösterdiği belirlenmiştir.

Bu bağlamda yapılan araştırmalar, Türkçe dersindeki başarının diğer derslerdeki başarıyla, örneğin tarih dersindeki performansla, pozitif bir ilişki gösterdiğini ortaya koymaktadır (Aykaç, 2015, s. 161-174; İslamoğlu, 2021, s. 105-145). Dil ve iletişim sorunları, sadece öğrencileri değil, öğretmenleri de etkilemekte ve bu durum öğretmenlerin motivasyonunu düşürebilmektedir. Ayrıca, Türk ve Suriyeli öğrenciler arasındaki iletişim sorunları zaman zaman çatışmalara neden olabilmektedir (Kadan, 2020; Paksoy vd., 2016; Yeşilyurt ve Savaşçı, 2022). Benzer şekilde, Yalçın ve Simsar (2020) tarafından yapılan bir çalışmada, Suriyeli öğrencilerin okula uyum sürecindeki en önemli sorunlardan birinin dil ve iletişim olduğu vurgulanmıştır. Koşak ve Atasoy (2022, s. 170) da, Suriyeli öğrencilerin temel eğitim sistemine entegrasyon sürecinde en büyük sorunun “iletişim eksikliği” olduğunu ortaya koymaktadır. Dil yetersizliği, akademik başarısızlık ve okula uyum problemleriyle birleşerek öğrencilerin eğitim süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, sosyo-ekonomik yetersizlikler, kayıt sistemiyle ilgili aksaklıklar ve okul içi disiplin problemleri gibi konular okul yöneticileri için önemli zorluklar arasında yer almaktadır.

Çalışma sonucunda, okul yöneticilerinin görüşlerine göre bazı okullarda Suriyeli öğrencilerin sayısının Türk öğrencileri geçtiği durumlar yaşanabilmektedir. Bu durum, kalabalık sınıf sorunlarına yol açarak öğretmenlerin ve yöneticilerin işlerini zorlaştırmakta ve eğitim kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir. Sosyal kaynaştırma düzenlemeleri ve karma oturma düzeni gibi uygulamalar, bazı zorluklara rağmen hayata geçirilmektedir (Helvacı ve Aydoğan, 2011). Bu bağlamda, kalabalık sınıfların etkilerini azaltmak için gerekli tedbirlerin alınması büyük önem taşımaktadır.

Okul yöneticilerinin bu soruna yönelik sınıf düzenlemeleri konusunda çeşitli öneriler sunduğu görülmüştür. Ayrıca, rehberlik hizmetlerinin kullanımıyla ilgili stratejiler belirlenmiştir. Rehberlik hizmetleri, sorunların çözümünde etkili bir araç olarak değerlendirilmekte ve yöneticiler, bu hizmetlerin aktif şekilde kullanılmasıyla daha verimli bir entegrasyon sürecinin sağlanabileceğine inanmaktadır (Aykırı, 2017, s. 44-56).

İlkokul ve ortaokul düzeyindeki okul yöneticileriyle yapılan görüşmelere dayanan bu araştırma, Suriyeli öğrencilerin Türk toplumuna ve eğitim sistemine uyum sağlamalarında Türkçe öğrenmenin kritik bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Eğitim süreçlerinde Suriyeli öğrencilerin en çok karşılaştığı sorun, uyum ve dil problemleridir (Külekçi Akyavuz vd., 2020). Bu sorunların azaltılması amacıyla çeşitli projeler hayata geçirilmiştir. Örneğin, 25 Mart 2013 tarihinde başlatılan “Suriyeli Misafir Öğrencilere Türkçe Öğretimi Projesi,” Suriyeli öğrencilerin Türkiye’deki yaşama uyum sağlaması açısından önemli bir adım olmuştur (Büyükkız ve Çangal, 2016). Ancak, bu alanda daha fazla projeye ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Dil eğitimindeki başarı, Suriyeli öğrencilerin motivasyonunu artırmada ve okullaşma eğilimlerini geliştirmede belirleyici bir etken olarak değerlendirilmektedir (Tanrikulu, 2017). Bu bağlamda, okullarda Suriyeli öğrencilerin dil sorunlarını azaltıcı tedbirlerin alınması ve bu tür projelerin desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

Araştırma sonucunda, okul yöneticilerinin karşılaşılan zorlukları gidermek için geliştirdiği çözümler; uyum süreçlerinin teorik ve pratik temellerini oluşturma, eğitsel ve sosyal uyum süreçlerini destekleme ile dil ve sosyal uyum çalışmalarını içeren üç ana tema altında belirlenmiştir. Okullarda yönetici ve öğretmen eğitimi ile rehberlik aktivitelerinin yaygın olarak uygulandığı gözlemlenmiştir. Öner ve Dur’un (2023) çalışmalarında da, okullarda yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim süreçlerinde akademik, davranışsal ve sosyo-ekonomik güçlüklerle karşılaştığı ifade edilmektedir. Bu güçlüklerin çözümüne yönelik olarak, destek eğitimlerinin artırılması, sosyal faaliyetlerin yaygınlaştırılması ve velilerin bilinçlendirilmesi gibi benzer çözüm önerileri vurgulanmıştır.

Araştırma sonucunda okul yöneticileri, öğretmenler, üst düzey eğitim yöneticilerine ve politika geliştirici uzmanlara yönelik hazırlanan öneriler şu şekildedir:

- Okula uyum sürecine olumlu katkı sağladığı görülen sosyal ve grup etkinliklerinin sıklıkla düzenlenmesi önerilmektedir.
- Sınıflardaki tüm velilerin bir araya gelmesini sağlayacak etkinliklerin artırılması, velilerin kaynaşmasını ve iletişim kurmasını destekleyebilir.
- Suriyeli öğrencilerin okul kurallarını daha iyi öğrenmesi için öğrencilere ve velilere yönelik ek bilgilendirme toplantıları düzenlenebilir.
- Sınıf içerisindeki oturma düzenlerinde heterojen bir dağılım sağlanması ve öğretmenlerin derslerde tüm sınıfın dâhil olacağı grup çalışması yöntemlerine ağırlık vermesi önerilmektedir.

- Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte çalışabileceği ortamların artırılması, ayrıca Türkçe dil eğitimini izleme ve değerlendirme amacıyla aralıklı ek etkinliklerin düzenlenmesi faydalı olacaktır.
- Suriyeli öğrencilere yönelik telafi ve destek eğitim uygulamaları ile gerekli durumlarda taşınmalı eğitim imkânlarının oluşturulması sağlanabilir.
- Okul yöneticileri ve öğretmenlerin Suriyeli velilerle yaşadığı iletişim sorunlarını azaltmak için velilere yönelik çalışmalar yapılabilir. Resmi işlemler sırasında tercüman desteği sağlanması ve velilerin Türkçe öğrenmeye teşvik edilmesi önemlidir.
- Sosyal ve kültürel farklılıklar dikkate alınarak, Suriyeli ailelere yönelik Türk eğitim sistemi mevzuatı ve çocuk hakları konusunda bilgilendirici seminerler düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Aydoğan, A. G. (2018). *Okul yöneticilerinin öğretimsel ve yönetsel liderlik davranışları: Polatlı örneği* (Tez No. 509919) [Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Aykaç, N. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin genel tarihçesi ve bu alanda kullanılan yöntemler. *Turkish Studies*, 10(3), 161-174.
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2(1), 44-56.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Birekul, M. (2018). Özel öğretim kurumlarında okul müdürlerinin liderlik rolleri. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(24), 1652-1671.
- Büyükkız, K., K., & Çangal, Ö. (2016). Suriyeli misafir öğrencilere Türkçe öğretimi projesi üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1414-1430.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Çangal, Ö. (2020). Dil ihtiyaç analizi çalışmaları ve göçmenlerin Türkçe öğrenme gereksinimleri. U. Başar ve B. Tüfekçioğlu (Ed.), *Göçmenlere Türkçe Öğretimi* içinde (ss. 67-91). Nobel.
- Çangal, Ö. (2022). The reasons of Syrians learning Turkish as a second language, their perceptions of Turkey and their future expectations. *International Journal of Progressive Education*, 18(1), 65-84.
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Gülbahar, B. (2014). Okul yöneticilerinin öğretim programlarının uygulanmasındaki öğretim liderliği rollerini belirlemeye yönelik bir alanyazın tarama çalışması. *Millî Eğitim Dergisi*, 44(201), 83-108.
- Helvacı, M. A., & Aydoğan, İ. (2011). Etkili okul ve etkili okul müdürüne ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 41-60.
- İslamoğlu, E. B. (2021). *Suriyeli öğrencilerin Türkçe derslerindeki başarı ile diğer derslerdeki akademik başarıları arasındaki ilişki* (Tez No. 668327) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- İşçil, N. (1973). İstatistik metotları ve uygulamaları. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.
- Kadan, Ö. F. (2020). Suriyeli göçmenler için büyük bir sorun: Dil engeli. M. Tamer (Ed.). *Suriye Krizi Eksenindeki Göçün, Türk Kamu Yönetimine Etkileri* içinde (ss. 169-182). Ekin Yayınevi.
- Kavacık, M., Kavacık, M., Meşe, M., Yılmaz, B., Y., Sarıgöl, S., & Sürücü, K. (2023). Suriyeli öğrencilerin okula uyum sorunları hakkında yönetici ve öğretmen görüşleri. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 9(77), 5057-5071.
- Koca, M. (2019). Uluslararası göç ve Türkiye. Y. Daşlı (Ed.), *Sosyal Sorunlarda Güncel Tartışmalar* içinde (ss. 187-212). Anı Yayınları.
- Koşak, M. A., & Atasoy, R. (2022). Suriyelilerin temel eğitim sistemine entegrasyonunda Şanlıurfa ili özelinde okul yöneticilerinin karşılaştığı sorunlar. *Harran Maarif Dergisi*, 7(2), 150-178.
- Külekçi Akyavuz, E., Gezeroğlu, E., & Toma, Ş. G. (2020). Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlarla ilgili okul yöneticilerinin görüşleri. *International Journal of Scholars in Education*, 3(1), 1-15.
- Noyan Kurnaz, M., & Kesten, A. (2024). Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreçlerinin ailelerinin bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 556-578.
- Öner, G., & Dur, H. (2023). Yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyum süreçlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 285-307.
- Özden, F. (2021). *Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin incelenmesi* (Tez No. 675729) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Paksoy, H., M., Koçarlan, H., & Kılınç, E. (2016). İç savaştan kaçarak gelen Suriyeli öğrencilerin üniversite eğitimlerinde karşılaştıkları iletişim sorunları üzerine bir çalışma. H. M. Paksoy, E. Yıldırımci, K. Sarıçoban & Ö. Özkan (Ed.), *Ortadoğu'daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu* içinde (ss. 87-100). Efil Yayınevi.
- Sarı, Ö., & Önköl, G. (2007). Eleştirel düşüncede entegrasyon süreci olarak eğitim. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 45-52.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. SAGE Publications.
- Şişman, M. (2014). *Öğretim liderliği*. Pegem Akademi.
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 22(86), 127-144.

- Türkkan, B. (2019). *Uluslararası göç olgusu: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki ekonomik ve sosyal yapı üzerine etkileri* (624010) [Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Nevşehir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yalçın, V., & Simsar, A. (2020). Adjustment of Syrian refugee children into pre-school education in Turkey. *İlköğretim Online*, 19(3), 1214-1224.
- Yeşilyurt, Ö., & Savaşcı, E. (2022). Sığınmacı ve mültecilerin sağlık iletişim sorunları üzerine bir değerlendirme. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, (Göç ve Mültecilik Özel Sayısı), 286-306.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods* (5th ed.). SAGE Publications.
- Yüce, E. (2018). *Geçici koruma altında bulunan Suriyeli öğrencilerin okula uyumları* (515525) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

ÇALIŞMANIN ETİK İZNİ

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Gaziantep Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 06.06.2022

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E-87841438-604.01.01-195371

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1. yazarın araştırmaya katkı oranı %50, 2. yazarın araştırmaya katkı oranı %50’dir.

Yazar 1: Araştırmada bütün bölümlere katkı sunmuştur.

Yazar 2: Araştırmada bütün bölümlere katkı sunmuştur.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.